

POTLESK PRE NIKOHO

Čo sa stane z človeka,
keď si zloží svoju masku?

**Matúš
Krčmárik**

Ljndeni

Potlesk pre nikoho

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Matúš Krčmárik
Potlesk pre nikoho – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

POTLESK PRE NIKOHO

Nie každá maska skrýva hrdinu

Matúš Krčmárik

POTLESK PRE NIKOHO

Nie každá maska skrýva hrdinu

Ljndeni

POSLEDNÝ DEŇ

Ten deň mal zvláštnu príchut' už od svitania. Tamara Senková, zarytá bežkyňa, cítila vo vzduchu ťažobu, ktorú si nevedela vysvetliť. Cesta na Devínsku Kobylu, jej obvyklá trasa, dnes pôsobila stiesňujúco. A potom, za zákrutou, ju čakalo potvrdenie jej nejasných predtúch. Dym. Nie taký, aký poznáte z opekačky. Tento bol hustý, čierny, s odporným zápachom. A pod ním... kostra auta, očividne po výbuchu.

Značka nečitateľná. Tamara stuhla. Niečo ju nútilo podísť bližšie, hoci každý inštinkt kričal na ústup. Až potom si to všimla. To, čo sedelo za volantom, už dávno nebol človek. „Polícia?“ jej hlas bol len slabým šepotom do telefónu. „Nad Dúbravkou... Devínska Kobyla. Našla som... je mŕtvy.“

Hoci touto cestou behávala niekoľkokrát do týždňa, pohľad na tú hrôzu ju ochromil. Keď konečne prerušila spojenie s políciou, sľubujúc, že počká, kým ju nájdu, zdvihol sa jej žalúdok. Až teraz, v ozvene vlastných slov, si naplno uvedomila desivú realitu.

Znovu jej do nosa udrel prenikavý pach spáleniny a neudržala sa. Vývratky sa z nej rinuli na lesnú cestičku.

Ustúpila asi päťdesiat metrov od vraku, kde našla opustenú lavičku. Chladné ranné ticho prerušovalo len jej zrýchlené dýchanie. V tomto čase sem zvyčajne nikto nechodil; víkendový ruch bol ešte ďaleko. S trasúcimi sa rukami počkala na príchod policajtov. Nechala im na seba kontakt a bez ďalších slov sa vybrala domov. Na beh už nemala ani pomyslenie. Objavila mŕtveho. Takéto veci sa, našťastie, nestávajú každý deň.

„Zabili nám pána poslanca Dullu,“ povedal zmäteným hlasom asi o polhodinu neskôr Jozef Hulák z bezpečnostnej služby parlamentu. Podobne ako Tamare, aj jemu sa niečo takéto stalo prvýkrát. A ani on celkom nevedel, čo má robiť. „Aký je postup?“ spýtal sa kolegyň. Vedľa Huláka sedeli dve mladé ženy, no ani ony neboli veľmi nápomocné, nikdy nič podobné nezažili. Predsa len poslanci nezomierajú násilnou smrťou každý deň. Dokonca ani každé desaťročie, či koľko už v parlamente pracovali.

U Huláka to bol už dlhší čas, ale ani jemu sa ešte nestalo, že by počas jeho pracovného času našli nad Dúbravkou obhorené telo niektorého z poslancov. Zavolať do kancelárie predsedu, tam musia predsa všetko vedieť. Síce nevedeli, ale aspoň rozbehli proces uctenia si zosnulého.

Vlajky pred parlamentom sa spustili na pol žrde, zo skladu vytiahli čiernu vlajku, ktorá dočasne nahradila vlajku Európskej únie pred zákonodarným zborom. Tlačové oddelenie poslalo správu médiám, vláda urýchlene rozhodla o štátnom smútku. Televízie prerušili vysielanie, spravodajské weby zmenili svoje titulky, novinári začali pracovať na nekrológu a volali ľuďom, ktorí by o Marekovi Dullovi mohli niečo osobnejšie povedať.

Nebolo ich veľa, Marek Dulla v posledných rokoch života nemal veľa blízkych ľudí. A tak sa pred kamery stavali aj ľudia, ktorí sa v jeho živote objavovali pred viac ako desaťročím.

Slovensko sa začalo spamätávať zo smrti kedysi obľúbeného politika. Zrazu si ho vážili aj tí, ktorí preňho nikdy nemali dobrého slova. Zrazu som niekde v hĺbke duše našiel o Marekovi Dullovi dobré slovo dokonca aj ja. A to už je čo povedať.

Na to však ešte bude čas. Nateraz sa vráťme v rozprávaní o 24 hodín späť. K poslednému ránu, keď bol Marek Dulla ešte nažive.

Marek Dulla bol mužom rituálov. Užíval si ich, držal sa ich, aj keď sa jeho život zásadne menil. Či bol učiteľom na strednej škole, alebo ministrom, ktorému sa vyhrážala smrťou al-Káida, jeho rána vyzerali vždy rovnako. Rovnako vyzeralo aj ráno 15. júla 2019.

Vstal o trištvrte na šesť. Ako vždy. Nasledoval vláčny presun do kúpeľne, sprcha, umytie zubov, zubná niť, zbežná úprava vlasov. Holiť sa každé ráno prestal okolo roku 2010, keď prišlo do módy mierne strnisko. Na tento trend naskočil veľmi rýchlo, jednak chcel byť schopný osloviť mladých, jednak je to pohodlné. Ani posledné ráno sa neholil.

Obliecť sa, pobaliť veci prichystané pri taške. O siedmej pred vchodom. Ešte povinný úsmev, aby šofér nič nespozoroval. Ten už čakal pred domom. Vždy načas.

Už desaťročia vyzeral jeho ranný odchod do práce rovnako. Možno cez víkend odchádzal o niečo neskôr, ale cez týždeň nie. Vždy o siedmej. Možno to znie, že Marek Dulla bol zúfalo nudný. Vo mne vyvolával mnohé emócie, no nuda medzi nimi nebola. Marek Dulla bol mojím otcom a v to posledné ráno som ho nevábil už viac ako desať rokov.

Šoféra a ochranku mu prideli, keď sa mu ako ministrom vyhrážali džihádisti. Otec nastúpil do auta s pozdravom a s miernym úsmevom. Tradičné miesto vzadu vpravo. Vždy vystupujete na chodník, ale zároveň ste najďalej od šoféra. Je o niečo priateľnejšie nekomunikovať s ním. „Nič nezvyčajné,“ zopakoval šofér pri výpovedi, keď policajti rekonštruovali posledné dni obete.

Nič, čo by napovedalo tomu, že Dulla tuší niečo o možnom ohrození, alebo že by nebolaj niečo plánoval sám. „Nie, nič také,“ zdôraznil štyridsiatnik, ktorý sa viac ako desať rokov striedal pri svojom otcovi. Otcove zvyky poznal dôverne, možno naj dôvernejšie zo všetkých.

Vyrazili o 7.01. Viezli sa pomedzi novostavby nad Račou. Potom na Račiansku, kde sa zdržali, lebo cestári využívali leto na opravy tejto kľúčovej tepny medzi mestom pod Malými Karpatami a centrom Bratislavy. Do parlamentu prišli o 7.53. Väčšinu cesty poslanec pozeral do mobilu, sledoval ranné správy. Pustený bol Slovenský rozhlas, otec spozornel len vtedy, keď išli správy.

Z poslaneckej garáže vstupoval do parlamentu pred ôsmou, čo dokazujú kamerové záznamy. Zamieril do parlamentného bufetu. Obľuboval kávu z parlamentného bufetu, na ktorú sa zastavil aj v posledné ráno. Učiteľ v ňom ho nikdy neopustil.

Cestou z bufetu do kancelárie sa pozdravil s niekoľkými kolegami. Pred kamerami sa hrajú na rivalov, no on všetkých poznal už príliš dlho na to, aby mal chuť nenávidieť ich.

Navyše, podobné emócie vyžadujú minúť viac energie, apatia je v tomto milosrdná. Zdvorilostný rozhovor s podaním ruky je jednoduchší, ako sa na niekoho mračiť. Pár banálnych viet a potom do pléna, kde na seba začnú chrliť síru.

Ďalšie predstavenie politickej frašky sa začínalo o deviatej ráno. Jej aktéri mali pocit, že slovnou ekvilibristikou budujú svoju kariéru

a niečo prevratné. Nebudovali nič. Prázdno, zbytočno. Diskutovali pred kamerami, ktorých zábery skoro nikto nesledoval. Občania boli na dovolenke pri mori, na chalupách alebo aspoň v záhrade. Kto by tam sledoval na webe priamy prenos z parlamentu?

Odvolávali ministra hospodárstva, mal za sebou kauzu s obstarávaním upratovania v budove rezortu. Mal smolu, dozvedeli sa o tom médiá. Dulla cítil akúsi škodoradosť, no to bolo všetko. Takýchto káuz zažil za jedenásť rokov v politike 67. Raz si to vraj zrátal, povedala mi jeho asistentka.

Vedel však, čo sa v opozícii patrí. Podpísal návrh na odvolanie ministra, napísal komentár do celoštátneho denníka, v poslednom týždni pred hlasovaním urobil niekoľko rozhovorov do médií, aby sa nezabudlo, že Občianska aliancia podobné praktiky odmieta. Pripravil si aj prejav, ale dúfal, že rokovanie sa bude ťahať natoľko, že koalíčná väčšina nakoniec utne diskusiu, aby mohli poslanci skôr odísť na dovolenky.

To by malo hneď dve výhody – nemusel by vystúpiť a zároveň by mohol médiám hovoriť o tyranii väčšiny. Vzletné myšlienky, odkaz na praktiky totalitných režimov, to môj otec vedel. Do toho mohol tradične zakomponovať niečo na spôsob: „Za toto sme v roku 1989 kľúčmi neštrngali! Náš čestný predseda tam vtedy stál na pódiu a toto si naozaj neprial.“ Poznáte to, prázdne, ale veľkolepo znejúce heslá.

V pléne sa hral na mobile hru, čo sa podarilo zachytiť fotografom bulvárneho denníka. Prstami spájal ovocie rovnakého druhu. Z balkóna je síce zakázané fotiť priblížené zábery – na obrazovkách notebookov by mohol poslanec študovať napríklad utajované skutočnosti –, no toto mu prešlo. Na hre nebolo nič utajované a na druhý deň sa tak denník z titulky pýtal: „Marek, je toto pre teba len hra?“

Možno by aj niekto fotografa disciplinárne riešil, na nejaký čas by mu odobrali akreditáciu do parlamentu, ale celá kauza veľmi rýchlo zanikla. V čase uzávierky titulky denníka totiž novinári netušili, že otec sa vydania denníka nedožije. V čase, keď sa Slovensko dozvedelo o tragických okolnostiach smrti Mareka Dulla, vyznievala titulka s hrou naozaj komicky.

Poslanecká práca nebola pre otca hrou. Bola preňho zajatím. Toto miesto ho oberalo o energiu. Vedel, že jeho politická kariéra sa končí a pomaly sa chystal do dôchodku, aj keď mal len 55 rokov. Už to v sebe nemal. Nebol už tým vizionárom, ktorý vedel plamennými prejavmi opantať dav. Na tradične konzervatívnom Slovensku pretlačil zákon o manželstvách párov rovnakého pohlavia. Slovensko bolo v tomto medzi prvými štátmi bývalého východného bloku.

Nebol už ani tým cynickým ministrom vnútra, ktorý ochránil Slovensko pred utečencami – jeho, nie moje slová. Nebol kladným ani záporným hrdinom. Zo všetkého najviac pripomínal tieň.

Kým Marek Dulla na mobile spájal ovocie, mladší poslanci rozprávali, kričali, hromžili, gestikulovali. Opakovali stokrát zopakované frázy, ktoré už takmer považovali za vlastné. Dulla ich poznal, aj jemu ich vtĺkali do hlavy, neskôr ich vymýšľal. Tváre politikov sa menia, no frázy, ktoré používajú, nie.

Samotné odvolávanie ministra sa odohralo až na druhý deň ráno. Dulla pri tom nebol, približne v tom čase našli jeho telo. Minister post obhájil. Štátny smútok vyhlásili až po tom, ako minister víťazoslávne dvíhal ruky.

Počas dňa mal otec dva neprijaté hovory od svojej mamy. Večer predtým s ním bola a mala pocit, že niečo nie je v poriadku. Chcela sa ubezpečiť, že to bol len pocit. Z rokovacej sály

naposledy odišiel krátko po 17. hodine. Ani pri rekonštrukcii posledných hodín jeho života nezistili vyšetrovatelia nič neobvyklé.

Nič, čo by vysvetlilo udalosti ďalších hodín, zapísal si neskôr do poznámok z vyšetrovania sklamaný operatívce, ktorý dával dokopy posledné hodiny obete. Na frustrácii mu ešte pridalo, keď zistil, že ani z posledných dní nevie vystopovať nič, čo by sa dalo nazvať stopou.

K večeru sa však predsa len niečo vymklo z rutiny. Keď šofér čakal Dullu v garáži, prišla mu krátka správa. „Dnes netreba, zoberiem si taxík. Stačí ráno,“ napísal mu. Nebolo to celkom bežné, v minulosti to nerobieval. Bol však slobodnou osobou, mal právo vzdať sa ochranky. Na dôvody sa šofér nepýtal, to nie je jeho úlohou. Auto odovzdal a potešil sa, že na dnes má pokoj.

Neskôr ho už kamery nahrali len pred domom, ako vystupuje z nejakého auta a prestupuje do svojho. Do toho, v ktorom ho na druhý deň našla vydesená Tamara. Bola to Cupra, menej známa značka. Zrejme preto ju nevedela identifikovať.

„Vracajú sa deväťdesiate roky? Mafiánska poprava v Bratislave!“ „Dulla ako Remiáš. Kto tak veľmi nenávidel obľúbeného politika?“ „Nevyriešená vražda otriasla Slovenskom. Čo skrýval Marek Dulla?“ Bulvárne médiá sa predbiehali v špekuláciách a senzáciechtivých titulkoch.

Mohli oprášiť staré kauzy z 90. rokov a pripomenúť čitateľom divoké časy mafiánskych vojen. Z archívov vytiahli fotografie popráv gangov a rozhovory s bývalými vyšetrovateľmi. Tí po rokoch opäť vystúpili pred kamery a porovnávali Dullovu smrť s tým, čo zažili pred dvoma desaťročiami.

„V mnohom je to veľmi podobné, v mnohom odlišné,“ komentoval prípad jeden z bývalých vyšetrovateľov mafiánskych

vražď. „Vozidlo odstavené mimo dohľadu, aby bol len obmedzený počet svedkov. Profesionálna práca, žiadne stopy. Na druhej strane, vtedajšia mafia sa často vyžívala aj v demonštratívnych akciách, aby jej vyčíňanie bolo čo najviac na očiach verejnosti. Teraz to vyzerá skôr na snahu dosiahnuť, aby tam neboli svedkovia.“

„Treba povedať, že podobné praktiky sme už považovali za minulosť. Mysleli sme si, že éra mafiánskeho vyrovnávania účtov je za nami. Táto vražda nás všetkých vrátila v čas.“

Prišlo aj na politický odkaz Mareka Dulla. Viacerí komentátori sa zhodli, že po ňom určite ostane výrazná stopa v slovenskej politike. „Energické vystupovanie, ochota ísť do ostrých súbojov, neoblomná viera, že dobro nakoniec musí zvíťaziť. Nikto nie je dokonalý a aj Marek Dulla určite urobil nejaké chyby, ale jeho dobré skutky a politické úspechy výrazne zatieňujú všetko ostatné.“

„Bol jedným z mála politikov, ktorí sa nebáli ísť proti prúdu a zastávať nepopulárne názory, ak v ne úprimne verili.“

Výšetrovanie jeho vraždy neprinieslo v prvých dňoch žiadne prelomové zistenia. Polícia síce sľubovala, že urobí maximum pre objasnenie prípadu, no postupom času záujem verejnosti klesal. Po roku bolo vyšetrovanie fakticky odložené, hoci oficiálne ostalo otvorené.

Marek Dulla sa nestal symbolom ani mučeníkom. Jeho odkaz postupne vybledol a zostal len v spomienkach tých, ktorí ho osobne poznali. Veľa ich nebolo. Pre väčšinu verejnosti sa stal len ďalším menom v učebniciach dejepisu.

Narendra Johnson strácal kampaňový entuziazmus. Cítil, že ako liberálny demokrat v robotníckej štvrti na severe Londýna nemá šancu a do doplnovacích volieb išiel zbytočne.

Opakoval som mu, že je jedným z nich, vyrástol tam, pozná miestnych a vie, ako ich osloviť. Snažil som sa ho presvedčiť o jeho autentickejšť, o schopnosti nájsť spoločnú reč s každým. Nevie, či mi veril, či dokázal potlačiť pochybnosti, že už nie je chlapcom z robotníckej štvrte. Videl som však, ako vždy znovu našiel silu a zaklopal na ďalšie dvere tehlových domov vo Walthamstow.

Pripomínal som mu, že musí pôsobiť ako miestny, aj keď vystudoval v Oxforde a jeho svetom sú teraz medzinárodné konferencie. „Zabudni na právnický žargón,“ radil som. „Si zase ten chlapec z ulice, rozumieš im.“ Narendra prikývol, no neistota v očiach ostala.

Vedel, že musí meniť tváre. „Ak ti je to neprírodné, nasad si masku. Tvár, ktorá sa potom zdvihne, bude tvárou miestneho Narendra, ktorý rozumie problémom ľudí,“ opakoval som.

Narendra sa nadýchol, upravil si (príliš drahú) kravatu a zaklopal. Na dvere, pred zaklopaním ešte uprel zrak do zeme, sa s očakávaním pozerala tvár lokálneho Narendra. Otvorila beľoška v stredných rokoch, zrejme Polka.

„Dobrý deň, som Narendra Johnson, chcel by som sa porozprávať o vašich problémoch...“ začal. Pozerala naňho s nedôverou. Leták si vzala, ale neštudovala ho, len si premeriavala nádejného poslanca. „Ďakujem, nemám záujem...“ zahabkala a zavrela dvere. Narendra si vzdychol a otočil sa ku mne. Sedel som na obrubníku, neprítomne hľadiac pred seba. „Ale no tak, veď mi už mesiac hovoríš, že to nemám vzdávať,“ zakričal na mňa.

Stalo sa to takto: Keď Narendra klopal, zazvonil mi telefón. Slovenské číslo. Odišiel som nabok. Bol to krátky hovor. Kým Narendra dokončil neúspešné vábenie voličky, dozvedel som sa o otcovej smrti a o tom, že mám čo najskôr prísť na Slovensko. Stroho som

poďakoval a sľúbil, že prídem. Zložil som, sadol si na obrubník a premýšľal. Vtedy sa Narendra sklamané otáčal od dverí.

„Poďme, do volieb neostáva ani desať dní,“ povedal, kým si neuvedomil, že sa deje niečo vážne. „Musím odísť,“ povedal som stručne. „Otcovi sa niečo stalo.“

Nepýtal sa, chápal, že niektoré situácie si nevyžadujú slová. Objal ma, zaželel všetko najlepšie, zavolať mi taxík a v kampani pokračoval bezo mňa. Neúspešne. Potom sme už spolu nikdy nepracovali.

NAJPRV ODMIETNUTÁ PONUKA

Pán Dulla, dovoľte mi konštatovať, že na danú úlohu máte „optimálne predpoklady. Vaša pozícia syna zosnulého vám otvára dvere, ktoré by pre kohokoľvek iného ostali hermeticky uzavreté. Predstavte si tú pridanú hodnotu – priame svedectvá otcových blízkych spolupracovníkov, intímne spomienky rodinných príslušníkov, ktorí sa práve vám, z prirodzených dôvodov, zdôveria s informáciami inak nedostupnými. A netreba azda zdôrazňovať, aký nesmierny kapitál predstavujú vaše osobné, nenahraditeľné reminiscencie. Skutočnosť, že dosiaľ nemáte formálne literárne skúsenosti, je v tomto kontexte irelevantná. Autenticita a unikátna perspektíva sú devízami, ktoré ďaleko prevyšujú technickú rutinu.“

V londýnskej kancelárii, ktorú mi vo firme na chvíľu uvoľnili, aby sme sa nemuseli stretávať v open office, sedel oproti mne muž s presvedčivým výrazom. Môj návštevník bol odhadom šesťdesiatnik, s prešedivenými vlasmi a prenikavým pohľadom. Otcov rovesník, pomyslel som si.

Jeho presne padnúce sako bolo zrejme drahé, ušité na mieru. Viazanka ladila s vreckovkou v náprsnom vrecku. Peter Huth, predstavil sa pri príchode. Mal pevný stisk ruky a sebavedomý úsmev. Do budovy s ním prišla aj poradkyňa pre PR, mladá žena v elegantnom kostýme, ale ostala v lobby.

Bolo leto 2023.

Opakoval, že spolu vytvoríme literárnu, možno aj politickú udalosť roka. Že niečo zmeníme, mnohé odhalíme. A najmä prepíšeme to, ako si ľudia na môjho otca spomínajú. Zdalo sa, že verí každému slovu, ktoré hovorí. Ja som nebol podobne presvedčený.

„Vážim si váš záujem,“ začal som pomaly, frázami, ktoré som sa naučil počas pätnástich rokov práce v PR agentúre. Predstierať záujem, pochváliť, poďakovať sa. Aj odmietnutý klient sa raz môže stať platiacim klientom.

„Nerozumiem však, aký by to malo zmysel. Od otcovej smrti ubehli viac ako štyri roky, nemáme žiadne nové informácie o tom, čo sa stalo. Jedna kniha o jeho živote už vyšla, prečo by chcel niekto čítať ďalšiu? Jeho životu sa skoro dve desaťročia denne venovali všetky médiá. Čo môžem dodať? A ako spomínate, nikdy som nič nepísal. Som mediálny poradca, tvorca reklám a možno imidžu. Nie som autor...“

„Všetko vieme vyleštiť. Cení sa autenticita, na ostatné máme editorov. Vedia robiť zázraky, verte mi. Aj ja po ich magickom dotyku zniem, že viem písať.“

Peter Huth sa nechcel dať odradiť. Jeho e-mail so žiadosťou o stretnutie nemal slovo navyše. S jasným odkazom, že odo mňa niečo očakáva, že ho nemôžem odmietnuť a je ochotný vycestovať za mnou do Londýna. Kedykoľvek. Už len preto som mal pocit, že ho nemôžem celkom odmietnuť.

Veľa o mne vedel a bol pripravený na moje reakcie. Prečo teraz, prečo on, prečo ja... Na všetko mal odpoveď. Presne sformulovanú, bez emócií. Vedel, čo hovorí. „Viete, ako v súčasnosti na Slovensku vnímajú vášho otca?“ reagoval otázkou na moje nie celkom vyslovené odmietnutie.

„Neviem,“ odpovedal som.

„A je mi to jedno,“ dodal som už len v hlave.

Dianie v domovine som veľmi nesledoval, vracal som sa len na návštevy babky, väčšinou na Vianoce, a vtedy sme nehovorievali o politike. Pre toto cieľené ignorovanie hlbšej úrovne diania na Slovensku som ani nevedel, kto oproti mne sedí. Hneď som však pochopil, že je bohatý. Bohatí ľudia necítia potrebu dávať to najavo, sú vždy slušní a dobre pripravení. Sála z nich akýsi pokoj, sebedomie.

„Presne tak, pán Dulla. Súčasný stav je, žiaľ, taký, že váš otec upadol do zabudnutia. Občiansku alianciu prevzali iné osobnosti a jej existencia je dnes už len historickou epizódou. Jeho smrť, ako sa zdá, už nerezonuje vo verejnom priestore, ba dokonca aj polícia prípad uzavrela bez uspokojivého výsledku. Odkaz vášho otca je tak ponechaný na interpretáciu iných subjektov, ktoré sledujú vlastné agendy. Vy nad týmto procesom nemáte absolútne žiadnu kontrolu.

Ja vám však ponúkam príležitosť túto kontrolu získať späť. Máte unikátnu možnosť nanovo vybudovať, či skôr precízne zrekonštruovať, odkaz Mareka Dulla. Hovorím o jeho skutočnom odkaze, očistenom od nánosov času a cudzích interpretácií. Predstavte si to – opäť prevezmete naratívnu suverenitu nad životným príbehom svojho otca.“

Vedel som, že otcov odkaz nie je práve skvelý. Niečo, čo vyzerá ako mafiánska poprava, vyvoláva skôr otázky, či sa Marek Dulla nezaplietol s podsvetím.

„Budúci rok bude päť rokov od jeho nevyšetrenej smrti. Mohli by sa o ňom konečne objaviť nové informácie, aby ľudia lepšie pochopili, čo je za jeho smrťou,“ pokračoval môj hosť.

„Aké informácie? Veď nič nemáme...“ prerušil som ho.

„Pýtajte sa ľudí, ktorí ho poznali, neobmedzujte sa len politikou. Určite zažil veľa podnetného pred touto kariérou. Pýtajte sa, dozviete sa.“

„Zdá sa, že niečo viete.“

„Pán Dulla, kľúč k rekonštrukcii skutočného odkazu vášho otca leží vo svedectvách ľudí, ktorí ho poznali v rôznych etapách jeho života. Nezužujte svoj záber len na jeho verejné pôsobenie. Som presvedčený, že práve v období pred jeho politickou kariérou nájdete zásadné, formatívne skúsenosti. Otvárajte dialógy, pýtajte sa. Len tak odhalíte komplexný obraz a získate potrebnú perspektívu.“

„Citové vydieranie v tlačenej podobe?“

„Povedzme radšej, že emócie predávajú.“

„Prečo vám na tom tak veľmi záleží? Na zavolanie prídete do Londýna, presviedčate ma tu, aj keď vám musí byť jasné, že nemám veľký záujem. Máte vydavateľstvo, v poriadku, ale nemyslím si, že majitelia bežne chodia za autormi, ktorí ani autormi nechcú byť.“

„Niektoré príbehy si zaslúžia byť vyrozprávané správne.“

„Ste súčasťou toho príbehu? Chcete, aby bol ten príbeh o vás? Mám byť autorom na zákazku?“

„Pýtajte sa, dozviete sa.“

„Pýtam sa vás.“

„Nie mňa, pýtajte sa ľudí, ktorí poznajú príbeh vášho otca.“

„Poznáte ho vy?“

„Kto sa pýta, ten sa dozvie.“

Mlčal som, aby musel pokračovať. Na túto hru neskočil, mlčal aj on. Trápne ticho trvalo asi štvrt' minúty.

„Pán Dulla, vaša otázka ohľadom nových informácií je... relevantná. No ako človek s marketingovým pozadím odpoveď už intuitívne poznáte. Princípy, ktorými sa riadi záujem verejnosti, sú vám dôverne známe. Práve vy, v pozícii syna a potenciálneho autora, predstavujete ten unikátny, dosiaľ nevyužitý informačný kapitál. Rozumiete – v knihách, ktoré boli doteraz publikované, tento kľúčový element chýbal. Vaša perspektíva, vaše osobné znalosti o Marekovi Dullovi ako otcovi, ako politikovi, a áno, aj o okolnostiach, ktoré vás priviedli do Londýna – to je presne tá pridaná hodnota, ktorá definuje jedinečnosť tohto projektu.“

„Ďakujem za ponuku, ešte si to premyslím a ozvem sa vám,“ ukončil som stretnutie a Huth pochopil. Náznak úsmevu, vstal, s upreným pohľadom do očí mi podal ruku. Stlačil ju pevne, dal si záležať, aby spojené ruky mierne naklonil. Tá jeho bola, samozrejme, hore.

„Ozvite sa. Kedykoľvek. Dvere mojej kancelárie sú pre vás vždy otvorené, a ak by si to situácia vyžadovala, rád za vami opäť vycestujem aj osobne.“

Na stole mi nechal vizitku a odišiel bez náznaku sklamaní.

BABKIN ZOZNAM

Otcovej smrti som sa dozvedel v utorok doobeda a už v ten večer som letel do Bratislavy. Vedel som, že o formality súvisiace s pohrebom sa bude starať babka, no nemohol som ju v tom nechať samu. Mama zomrela pred devätnástimi rokmi, šesťnásť rokov pred otcom. Pri otcovej smrti mala babka 75 rokov a nevedel som, ako to celé prijme. Prijala to zle, no veľmi dlho sa tvárila vecne.

Mala zoznam.

„Tak som teda tu,“ zvolal som, keď som si otvoril dvere náhradnými kľúčmi, ktoré mi nechala. Živila tým nádej, že ju kedykoľvek môžem prísť navštíviť do jej bytu v račianskom paneláku, ktorý bol roky domovom rodiny, no dnes bol pre osamelú dôchodkyňu priveľký. Nikdy nepripustila možnosť, že by ho opustila.

Babka spala, plač ju zjavne vyčerpal. Pozdravil som sa aspoň s kanárikom, odišiel som do otcovej detskej izby, ktorá bola vždy pripravená niekoho privítať. „Ja už neviem ani plakať,“ zdôverila

sa mi babka ráno, keď sme sedeli nad raňajkami, ktoré pripravila. Nezaspala od plaču, ale od únavy.

Pred sebou som mal krupicovú kašu s maslom a grankom. K tomu čaj. To isté mi robievala, keď som mal osem rokov. Robila mi ju každú sobotu aj počas toho polroka, keď ma otec po smrti matky nechal babke na krku a on išiel do Ugandy hľadať svoju stratenú mladosť. Prišlo jej prirodzené urobiť mi ju aj vtedy, keď som mal tridsať rokov a do Bratislavy som prišiel pochovať otca.

„Ach, Andrejko, ja ti už ani neviem, prečo je to so mnou takto. Všade píš, že človek by sa mal vyplakať, vraj to pomôže. Ale ja, chlapče, ja ti už ani na to nemám síl. Ani pomodliť sa mi už nechce. Všetko je také... prázdne. Ničomu už nerozumiem, nič mi nedáva zmysel. Ani ten plač.“

„Nikdy sme tomu modleniu veľa nedávali,“ pripomenul som, snažiac sa tváriť dôstojne s plnými ústami kaše. „Dedo by ti to nedovolil,“ sŕkal som čaj, aj keď bol ešte príliš teplý. „Jemu to bolo jedno, ale nechcel provokovať. Teraz už ani plakať nevládzem. Plač bol mojou modlitbou.“

Vzdychla si, naliala si plný pohár bieleho vína a vypila ho na jeden hlt. „Veď to,“ vzdychla si znovu. Takto som ju naposledy videl piť, keď pred desiatimi rokmi zomrel na infarkt jej manžel, môj dedo. Vtedy ešte plakať vládala. Vtedy mala pri sebe syna, ktorý mohol vybaviť formality a na pohrebe ju držal za ruku.

Babka mávala zoznamy na všetko. Písala si ich do bloku úhladným písmom, aby sme ich v prípade potreby vedeli prečítať aj my. Všetko malo svoj nemenný poriadok. Myslím si, že mala zoznam aj pre prípad, že by musela pochovávať mňa. Niekomu sa to môže zdať morbidne, babke praktické.

Písala si tipy na dovolenky, na ktoré nikdy nešla. Zoznamy filmov a seriálov, ktoré by chcela vidieť. Postupne v nich vyškrtávala

a dávala hviezdičky. Jednotkou bol, samozrejme, *Hriešny tanec*. Zoznam obľúbených reštaurácií a kaviarní. Zoznam detských mien, ktorý predtým mňa raz za čas predhodila. Zoznam obľúbených vín, dedkových obľúbených pív, mojich obľúbených jedál.

„Veď uvidíš, ako sa nám to teraz zide,“ povedala mi, keď si nasadila okuliare na čítanie a dostala sa na prvý nesplnený bod zoznamu povinností pri príprave pohrebu. Sako do truhly. A tak sme sa vydali vybrať otcovi oblek do truhly. Do luxusného bytu v novostavbe, kúsok od vinohradov.

Keď sme vstupovali do otcovho bytu, babka si len povzdychla, prebehla honosnou obývačkou s kozubom. Otec hovorieval, že pri ňom prijíma návštevy. Až neskôr som zistil, že k nemu v podstate nikto nechodieval. V chladničke na víno našla babka fľašu bieleho. Naliala si za pohár a vypila ho na jeden dúšok. „Tak poďme na to,“ povzdychla si znovu.

V trojizbovom byte s rozlohou sto štvorcových metrov, veľkým balkónom a minimalistickým zariadením nebol problém nájsť šatník. Malá miestnosť, do ktorej sa vstupovalo zo spálne. V miestnosti bolo veľa oblečenia, no o to menej pestrosti. Časy otcovej tvorivosti boli dávno preč, stal sa z neho politik. Nemusel vymýšľať, od politika sa nič podobné neočakávalo. Saká sa na seba podobajú, jedno ako druhé.

Vybrali sme jedno z tmavých sák šitých na mieru, bielu košeľu a tmavú viazanku. Keď sme ho mali v rukách, babka sa prvýkrát predtým mnou skutočne rozplakala. Uvedomila si, že otec zomrel vo vybuchnutom aute, jeho telo je zhorené a aj tak ho nebudeme ukazovať truchliacim. „Načo to vlastne robíme? Veď je úplne jedno, v čom pôjde do hrobu... Na ničom z tohto nezáleží,“ hovorila vzlykajúc.

Sadla si, oči si prikryla dlaňami. Nemal som pri sebe vreckovku a začal som ju panicky hľadať. Keď si všimla, ako bezradne chodím po byte, ukázala na kabelku. Prišiel som k nej, prehrabal sa v nej a našiel som vreckovku. Mlčky som jej ju podal. Utréla si slzy, vysmrkala sa. Nadýchla sa, nahlas vydýchla a znovu si nasadila svoju masku vecnosti.

Až vtedy si naplno uvedomila, že nepôjde o dôstojný pohreb s rozlúčkou nad upraveným telom, že svojho syna už nikdy neuvidí. To, s čím sa bude lúčiť na pohrebe, už nebude vyzeráť ako jej Marek. Znovu sa rozplakala. Nabral som jej vodu, ona si odpila z otvorenej fľaše vína, utrela si slzy a stále nič nehovorila. Mlčal som aj ja.

Mlčiacu babku potláčajúcu plač som vyviedol z bytu, v ruke vybrané sako. Nikto ho neuvidí, ale bolo jeho obľúbené. Ak sa nebude dať obliecť na telo, aspoň mu ho vložíme do rakvy.

Vyčiarkli sme jednu položku zo zoznamu. Možno zbytočnú, ale babka mala plán a jeho plnenie stálo medzi ňou a nevyhnutným nervovým kolapsom. Plán treba plniť. Krok za krokom.

Andrej Dulla, narodený 3. apríla 1989, občan Slovenskej republiky. Pri vyplňovaní údajov som zaváhal len pri otázke týkajúcej sa trvalého pobytu. Od roku 2008 žijem v Londýne, byt, v ktorom som vyrastal, už patrí iným. Nikdy som si nenahlásil trvalý pobyt k otcovi do nového bytu, možno k babke, ale v tej chvíli som si nebol istý.

„Čo už, nechajme to nateraz tak,“ poznamenal vyšetrovateľ a kolónku nechal nevyplnenú. Ak si bol Peter Jaseňák niečím neistý, nedával to najavo. Vždy vyžaroval presvedčenie, že vie, čo robí, že všetko ide podľa plánu a nevyhnutne smeruje k nájdeniu vinníka a k odhaleniu okolností otcovej smrti.

Táto istota z neho sálala nielen pri prvom stretnutí, ale aj pri všetkých ďalších. Musel síce priznať, že prípad sa nehýbe rýchlo,

no smer je vraj správny. „Keď dobre namierite, nemôžete minúť, nech sa už hýbete akoukoľvek rýchlosťou,“ hovoril sebavedome.

Peter Jaseňák bol profesionál. Mal za sebou niekoľko prípadov mafiánskych vražd, ktoré ho dostali do médií. Oslovovali ho pri každej vražde pripomínajúcej 90. roky, spomínal pri výročiach najväčších popráv, komentoval prakticky každé vyšetrovanie. Ak nemohol nič povedať, aspoň pomalým a sebavedomým hlasom situáciu sprostredkoval.

„Mali sme navrch. Vedeli, že vieme, ale aj my sme vedeli, že vedia, že vieme,“ povedal pri komentovaní akéhosi mafiánskeho vyšetrovania. Tieto slová sa s ním potom niesli a ľudia na ne spomínali. Viac ako obľúbeným glosátorom bol však policajtom s dobrou povestou. Vyšetrovateľom, po ktorom vedenie zboru logicky siahlo, keď zomrel politik a bolo treba zahnať pochybnosti, že v organizovanom zločine sa vracajú 90. roky.

Už v deň, keď sme sa prvýkrát stretli, tušil, že nepôjde o jednoduchú vraždu, kde je páchateľom ohrdnutá milenka alebo jej manžel. Zrejme však netušil, že od tohto prípadu sa nikdy celkom neodstihne.

„Kedy ste sa s otcom videli naposledy?“ prešiel k veci.

„Sú to roky. Konkrétne 2015, leto. On bol ešte ministrom vnútra, zatvoril hranice a ja som mu prišiel vykričať, aký je nechutný cynik. Presne tak to aj dopadlo. Vykričal som mu to. Odvtedy sme už spolu vôbec nekomunikovali. Všetko, čo som o ňom vedel, bolo len od babky.“

„Takže posledné štyri roky ste spolu nehovorili, nepísali si, nevolali si?“

„Nie, nie a nie. Nemal som záujem.“

Teraz chvíľu mlčal on. Prešiel k oknu, pozrel sa z neho a pokračoval. „Nejakí nepriatelia, vydieranie, dôvod, prečo by mohol

niekomu prekážať? Ani o tomto ste nič nevedeli? Možno niekoho podozrievate...“

„Bol politik,“ odpovedal som chladne. „Kto nemá nepriateľov? Teda, kto spomedzi politikov... Ale ani tu neviem o nikom konkrétnom. Ako som spomenul, už pre mňa nič neznamená.“

Je nevyhnutnou súčasťou práce politika mať nepriateľov? Alebo som len ja tak zhrubol a otcov príklad som preniesol na všetkých? Nepoznám nikoho, koho by som označil za nepriateľa Narendru Johnsona, a myslím si, že jeho poznám dosť dobre.

„Viete, že sa mu vyhrážali teroristi z an-Nusrá? Vyhrážali sa mu smrťou, lebo sa vraj vyjadroval neúctivo o moslimoch,“ vytrhol ma Jaseňák z úvah o morálke v politike.

Nevedel som o tom. An-Nusru som zo správ poznal. Išlo o sýrsku odnož al-Káidy, ktorá bojovala proti režimu diktátora Baššara Asada. Táto informácia ma však prekvapila. Nevedel som, že by bola niekedy spájaná s útokom v zahraničí.

„Posilnili mu ochranu, ale váš otec nechcel, aby sa o tom verejne hovorilo. Teraz je to už jedno, vám to asi môžem povedať. Vraj zo seba nechcel robiť obeť.“

„Politicky mu to pritom mohlo pomôcť,“ zamyslel som sa. „Vy za tým všetkým vidíte sýrskych džihádistov?“

„Preveroval som to ako prvé. Kolegovia z polície ani z tajných služieb nikdy nemali informácie o konkrétnej hrozbe. Len ten list, ktorý raz prišiel na ministerstvo vnútra. Takže neviem, aké vážne to bolo. Robíme na tom, určite to budeme vedieť čoskoro vyvrátiť. Alebo potvrdiť.“

Vo filmoch by po úvodnom výsluchu nasledoval prejav o tlaku z vyšších miest, aby čím skôr našli vraha. Uistenie, ako obrátia každý kameň, kým sa nenájde páchatel. Zaprisahávanie sa, že desiatky, stovky, možno tisíce príslušníkov už teraz prehľadávajú

mesto, aby našli akúkoľvek stopu – či už je to maličký vlas, ktorý ich dostane k páchatelovi, alebo útržok bankovky s čiastočným odtlačkom labky mačky šoférovho brata.

Ni z toho neprišlo. Na konci hodiny sme si vymenili telefónne čísla a vyšetrovateľ ma ubezpečil, že sa ozve, ak by mu niečo napadlo, čo by mohlo súvisieť s prípadom. Peter Jaseňák bol profesionál a nerozprával viac, ako si situácia vyžadovala.

Marek. Priateľ. Kamoš. Ťažko sa mi hovorí „bývalý“, lebo si tu stále akosi so mnou. Skoro čakám, že sa preberieš, otvoriš oči a povieš, poďme na drink, ako sme toľkokrát urobili.

Povedal by som ti, čo je nové za tie dni, čo tu ležíš. Ty by si mi povedal, ako to celé bolo. Nudíš sa tu, čo? Ty si nikdy neobsedel. Stále si niekde lietal, niečo vybavoval, stále si niekomu pomáhal. Vždy si odniekiaľ prišiel a niekam zas išiel. Bolo ťa všade plno.

Stále tomu neverím, že je koniec. Ale kým sa fakt nepreberieš, tak aspoň pár slov. Na spomienku. Zažili sme toho strašne veľa, bolo by to na dni rozprávania. Pozri, koľko ľudí prišlo, Marek. Sú ich stovky. Nebudeme ich tu držať a nudiť všetkým, čo sme zažili.

Takže, vážení smútiaci... dovoľte, aby som sa predstavil. Som Martin Niedl. S Marekom sme sa poznali od základnej. Pamätám si, ako nás učiteľka v prvej triede posadila spolu. A to kamarátstvo vydržalo až... až doteraz. Až do tejto hroznej tragédie.

To kamarátstvo vydržalo všetko. Aj časy, keď sme sa toľko nevidali. No vedeli sme, že stačí zdvihnúť telefón, stretnúť sa, pokecať, čo je nové. Vždy sme hovorili, že

budeme kamoši až za hrob. Netušil som, že to bude platiť takto doslova.

Ja nie som na veľké reči. Radšej konám, tak ma poznáte. V tomto sme sa s Marekom perfektne dopĺňali. On bol ten na myšlienky, premýšľal, rozprával, cibril si názory. Tie naše debaty do noci...

Marek veril, že svet sa dá zlepšiť. Ako učiteľ chcel pomáhať deckám rozvinúť, čo v nich je. Veril, že môže priniesť do Bratislavy svetovú kultúru, a aktívne to aj robil. Ako politik chcel budovať lepšiu budúcnosť pre Slovensko. Ako otec sa snažil vychovať syna najlepšie, ako vedel. Ako manžel chcel milovať... hoci aj to sa skončilo tragicky. Ako syn chcel naplniť to, čo rodičia čakali. Poznal som ho vo všetkých týchto úlohách. A poviem vám, v každej vždy robil to, čo vedel.

Marek, tvoj život sa skončil priskoro. Hnusne, kruto a bezcitne. Všetci však vieme, že nebol zbytočný. Krátky, to áno. Mal si plány, veľa si ich mal. Nepochybujem, že mnohé by si uskutočnil. Zbytočný život to určite nebol.

Nevstávaš... Je to ťažké, priateľu. Tak teda berieme na seba, že budeme pokračovať v tom, čo si začal. Budeme sa snažiť. Ty už oddychuj. Svoju časť si urobil najlepšie, ako si mohol.

Ďakujeme ti za všetko, Marek. Zbohom.

Tento prejav som si vypočul z prvého radu domu smútku na račianskom cintoríne. Babka neustále plakala. Za nami sa tisli desiatky ľudí, vonku ďalšie stovky. Poslanci, ďalší politici, študenti, susedia – všetci prišli vyjadriť otcovi úctu.

V slovách Martina Niedla som svojho otca nespoznával. Nevnímal som ho ako dobrého otca ani politika oddaného pomoci druhým. Dnes už mnohé vidím inak, ale v deň pohrebu som Niedlove slová považoval za pokrytecké.

V otcovi sa miešalo niekoľko osobností, ktoré sa zdali na prvý pohľad nespojiteľné. Bol Marek Dulla ten idealistický punkáč z osemdesiatych rokov, motivovaný učiteľ z deväťdesiatych, frustrovaný vdovec z prvých rokov tisícročia, alebo ten cynik, ktorého som poznal najlepšie?

Alebo bol v skutočnosti niekým úplne iným? Možno bol všetkým týmto naraz. Nasadzoval si vždy len masku, alebo sa skutočne snažil zmeniť Slovensko k lepšiemu?

Vtedy mi to bolo jedno. Nechcelo sa mi vyvracať ani Niedlovu hru na najlepšieho kamaráta zosnulého. Kričať, že v skutočnosti najlepšími priateľmi neboli už tak tridsať rokov. Síce sa ďalej stretávali, no otec Niedlom čoraz viac opovrhoval. A hoci sa z nich stali politickí súputníci, netrvalo dlho, kým sa stali rivalmi.

Na druhej strane, babka nemala veľmi koho osloviť, aby vystúpil na pohrebe s prejavom. Ja som mal dôležitejšiu úlohu – sedieť pri nej. Navyše, moje slová by buď neboli pekné, alebo by neboli úprimné. Babka to asi tušila, tak sa obrátila na Niedla, ktorého si pamätala ešte z otcovho detstva ako malého Martinka.

„Krásne to povedal, nie?“ pošepkala mi, keď Niedl dohovoril. „Môj Marek...“ Utrela si slzy, vytiahla zrkadielko, aby si skontrolovala mejkap. Podala mi ruku, aby som jej pomohol vstať. „Poďme, máme toho ešte dosť. Nemôžeme tu vysedávať, ľudia čakajú.“

Presunuli sme sa pred miestnosť, kde si sadla na stoličku a prijímala kondolencie. Skoro nikoho zo smútiacich nepoznala, no každému slušne poďakovala a pokúsila sa o nesmelý úsmev. Unavovalo ju to, no držala sa. Celé to trvalo skoro hodinu.

Kar nerobila, nemala tam koho pozvať. Marek Dulla nemal blízkych ľudí a okrem nás dvoch ani rodinu.

Nikdy som nič poriadne nenapísal. Živím sa slovom, no v inej podobe. V úspornej. Slovom, ktoré má síce vyvolávať obrazy, no tie majú vznikať v hlave čitateľa. Obrazy, emócie, dojmy. Aby dostal chuť na produkt, ktorý mu ponúkam. Aby klikol na stránku alebo volil správneho kandidáta. Rýmy ľahšie ostávajú v hlave. Nie je dobré, ak je text príliš dlhý. Skrátka, kombinácia toho, ako autor knihy pracovať nemá.

Príbeh? Škrečok dostal chuť na niečo sladké, tak si kúpil arašidovú tyčinku, lebo mal veľmi rád oriešky. „Arašidová rozkoš v malom balení,“ znel slogan. Tvoril som príbehy tohto typu, nič viac. Škrečok je milý, tyčinka sladká, oboje sú v malom balení. Stačí.

Keď som začínal s politickými kampaniami, zvykol som si naštudovať skúsenosti z minulosti. Nie je čo nové vymýšľať. Po domoch sa chodí už od počiatkov demokratických volieb a ani ten postup sa zásadne nemení. Len sa prispôsobuje politike, sociálnym sieťam. Vlastne sme klamali a tvárili sme sa, že sme objavili niečo nové, čo zaručí víťazstvo vo voľbách.

Ako veľmi odlišný som bol od čias, keď som sa púšťal do práce marketéra. Sníval som, že budem tvoriť reklamu pre humanitárne organizácie, že budem propagovať prácu lekárov, ktorí opustia svoju pohodlnú prax v moderných nemocniciach západnej Európy a vymenia ju za poľné kliniky bez elektriny na pokraji bojovej zóny.

Zvykol som si. Opakoval som si, že pre Oxfam sa dá pracovať aj neskôr, no nikdy to nebude vynášať toľko ako spojiť škrečka s čokoládou. Život v Londýne je drahý, srdciarom môžem byť aj neskôr. Raz. Mladšie ja som zatlačil do úzadia spolu s výčitkami, že takto som to nechcel.

Občas som sa zamyslel, kedy som sa definitívne zmenil. Bolo to vtedy, keď som si prvýkrát povedal, že táto kampaň je síce hlúposť, ale zaplatí mi nájom? Bola sexistická, mala umelý pokus o vtip, celkovo bola trápna. No peniaze z faktúry prišli.

Alebo sa to stalo vtedy, keď som prebral hlásanú ideu, že v politike nejde o myšlienky a aj politik je len produkt? Keď som si osvojil teóriu o maske? O tom, že ak sa pozrieme do zeme a dvihneme tvár, tá tvár môže byť tvárou niekoho úplne iného, koho len chceme? Kedy sa zmenil môj otec?

Nikdy nepoznáme celý príbeh. Aj ja viem dodať len ďalší črie-pok do mozaiky osobnosti. Možno najväčší a najvýpovednejší. „Niektoré príbehy by nemali ostať nevypovedané,“ v hlave mi stále dookola znela táto jedna veta.

Nejde až tak o to, že by som sa chcel dozvedieť o svojom ot-covi viac. Dúfal som, že sa dozviem niečo viac o sebe. Viem, tupé klišé. Gény však nepustia, je lepšie ich poznať. Z mojej strany sebecká motivácia, viem, ale motivácie také často bývajú. Na-vyše, bolo práve obdobie roka, keď boli už vianočné kampane pripravené a nové kšefty ešte neprichádzali. Mal som čas a z tohto projektu sa mi črtal slušný zárobok.

„Idem do toho. Bez literárnych editorských zásahov, auten-ticky,“ napísal som mail Huthovi. „Napíšem to chronologicky, ako budem zisťovať informácie, použijem všetko, čo uznám za vhodné. Nikto nebude mať právo cenzorského zásahu...“

„Dohodnuté,“ odpísal o päť minút. Do desiatich minút mi do mailu prišla zmluva od jeho právnik. Mal ju zjavne pripravenú aj s vyplnenými osobnými údajmi. Netuším, odkiaľ ich mal.

NA CINTORÍNE

Pri pohľade na babku, ako sa pohybuje cintorínom, som zabúdal, že jej ťahá na osemdesiatku. Medzi hrobmi nenašlapovala opatrne, ako by sa v jej veku možno patrilo, ale kráčala veľmi istými krokmi. Ako zviera v hustom kroví, ktoré má prechodené svoje chodníčky. Napriek tomu, že sme boli na cintoríne, ona sa cítila medzi svojimi.

Zapálila sviečku susede z paneláku, s ktorou popíjali na balkóne kávu, víno alebo niečo tvrdšie. Aj susedovi odnaproti, ktorý chodieval von so psom. Babka sa tej border kólie najprv bála, no po čase sa už odvážila pohľadiť ju. Spolužiačke zo základnej školy, s ktorou nestratila kontakt ešte desaťročia po poslednom zazvonení. Občas sa dohodli, sadli spolu na električku a išli do mesta na kávu a koláčik.

Upraviť veniec, vyhodiť vyhorené kahance, zapáliť sviečky, ktoré prestali svietiť predčasne, ale ešte mali pred sebou trochu života. A potom ďalej. Pri žiadnom hrobe nemožno stáť viac ako niekoľko minút, niet na to času. Jej cintorínska rutina. Ak by sa

nad každým hrobom zastavila a rozjímalá, nestihla by to za hodinu, ktorú máva vyhradenú na návštevu cintorína.

Mlčky som ju sledoval a rozmýšľal, kde sa v nej ešte berie toľko energie. Prečo sa jej chce chodiť na miesto, kde jej bývalých známych, možno aj blízkych, pripomínajú iba mená na hroboch.

Aj tu mala svoj zoznam, aby na nikoho nezabudla. Vytlačila si ho pred desiatimi rokmi, rukou dopisovala nové a nové mená. Vždy, keď sa dozvedela o smrti niekoho známeho, upravila svoju trasu račianskym cintorínom. Mala svoje vyšliapané chodníky.

Potom prišla k hrobom, pri ktorých zoznam odložila a vyhrkli jej slzy. Sú vedľa seba, ako boli v jej živote: manžel a syn s nevestou. Cestou k nim spomalila, akoby chcela posunúť chvíľu, keď si znovu uvedomí, že tu už nie sú. Kráčala pomaly, pozorne sa pozerala pod nohy. Zakopnutie by narušilo dôstojnosť momentu.

Na jednom pomníku:
Jozef Dulla (1939 – 2009)
Mária Dullová (1944 –)
S úctou spomíname

Na druhom:
Marek Dulla (1964 – 2019)
Anna Dullová (1964 – 2003)
Nikdy nezabudneme

Jednoduché pomníky z čierneho mramoru. Mama nemala rada prehnané zdobenie, otec jej vyhovel. Po jej smrti už nemal síl hádať sa a nakoniec si na ten nenápadný hrob zvykol. Ani babka nenamietala, keď nechal svojmu otcovi vyrobiť rovnaký pomník. Otec hneď po matkinej smrti kúpil aj susedné miesto.

Chcel ležať pri svojej manželke a rodičoch. Rok pred smrťou nechal rozšíriť mamino hrobové miesto a na pomník dopísať svoje meno.

Po otcovej smrti začala babka chodiť do kostola. Dodávalo jej to útechu do posledných rokov života. A možno aj pocit, že niekam patrí, keď už doma nemala nikoho. Aspoň raz týždenne bola s inými ľuďmi. Za tie štyri roky od otcovej smrti veľmi zo-
starla. Samota ju ničí.

Upravila vence, ktoré priniesla na hroby už pred dvoma dňami. Zapálila sviečku. „Štyri a štrnásť rokov,“ povedala si sama pre seba.

Bolo sychravo, niekoľko stupňov nad nulou, ale babka nedávala najavo, že by jej bolo zima. Stála, sústredene pozerala na hrob, občas sa usmiala, občas zamračila. Spomínala na časy, keď mala pri sebe ľudí, ktorým teraz už len zapálila sviečky. „A dva-
dsať rokov,“ pozrela na hrob svojej nevesty. Mama sa dožila len štyridsiatky.

Sviečky sú dôležité, navonok nimi ukazujeme, že nám na zo-
snulých záleží. „Človek skutočne zomiera, keď už na ňom ni-
komu nezáleží.“

Z cintorína sme išli na kávu a koláčik. Pila ju čiernu, spo-
medzi dezertov obľubovala Sacherovu tortu. Nad tortou som jej
povedal, prečo som tentoraz prišiel na Slovensko o mesiac a pol
skôr, ako som zvykol.

„Ach, Andrejko, či je to dobrý nápad s tou knihou, to ja veru
neviem,“ vzdychla si. „Už som dúfala, že bude konečne pokoj,
keď policajti povedali, že vyšetrovanie končia. Povedala som si –
stačilo, nebudem sa už vypytovať, čo sa stalo. Marek bude už
len môj, taký, akého si ho ja pamätám a v srdci nosím. Aby som
naňho mohla sama potichučky spomínať. Bol to môj syn. Bála

som sa, že ho zase začnú vláčiť po novinách a televízii, a ja budem musieť počúvať o ňom ďalšie bohvieaké veci...“

„Radšej mi porozprávaj, ako sa mi v tom svete máš,“ prehodila tému. V Londýne za mnou ešte nikdy nebola, babka sa bála lietať. Odbil som to pár vetami a vyzval ju, aby sme sa vrátili k otcovi.

„Ach, Andrejko, a keď potom začali vychádzať tie knihy o Marekovi... no to ti bolo niečo hrozné, poviem ti,“ povedala a na okamih si zovrela prsty na kabelke, akoby v nej strážiła niečo krehké. Všimol som si to. Bol to inštinktívny, takmer nepostrehnuteľný pohyb, ktorý mi však v tej chvíli nedával zmysel. „Vieš, to ti je ako s leukoplastom. Najlepšie je strhnúť ho naraz a máš svätý pokoj. Ale toto? Jedna kniha, potom druhá, potom tretia... Stále dookola ako na kolotoči. Mne ti už bolo jedno, čo tam popísali, ani som to nečítala, načo aj, trápiť sa? No furt sa o Marekovi písalo, rozoberali ho z každej strany, hore-dole.“

A aby toho nebolo málo, susedy sa ma vypytovali, sem-tam sa aj nejaký ten novinár dotrepal... Že čo ja na to, čo si o tom myslím. No čo som im ja, chudera, mala povedať? Nič. Vôbec sa mi o tom nechcelo tárať... A potom ešte prišli s tým Martinkom Niedlom. No čo už ja, prosím ťa, o ňom viem? Poznala som ho, keď bol ešte malý chlapec, potom vyrástol a už sa ledva odzdravil, keď ma stretol. Nikdy som sa ja nestarala, čo on robí, ani Marek mi o ňom, veru, nejako veľa nenarozprával.“

Babku som len mlčky počúval a snažil sa do nej vcítiť. Pamätám si, že to pre ňu nebolo jednoduché. Po otcovom pohrebe vytvárala dojem, že má všetko pod kontrolou, ale to sa predsa nedá. Pochovala manžela, pochovala syna. Nad takým údelom sa nedá udržať kontrola.

Uchovávala si svoje spomienky. O otcovi, svojom synovi, rozprávala len v dobrom, nedovolila, aby jej spomienky spochybňo-

vali autori, ktorí o otcovi nevedeli toľko, čo ona. Veď ona ho vychovala. „Nikto nemôže vedieť, čo si naozaj myslel. Iba ak... iba ak by to sám nechal napísané.“ Povedala to tak neurčito, že som to vtedy bral iba ako rečnícku figúru. Prečo by ju mal niekto presviedčať, že bol v skutočnosti mafiánom, cynikom alebo zlým človekom?

„Čo keď sa to rozbehne nanovo? Nebudeme mať toho dosť už len preto, že bude výročie? Nechaj to tak. Spolu si zaspomínáme, to stačí. Nemusíme do toho znovu ťahať všetkých.“

Vedela, že sme nemali dobré vzťahy, aj keď z môjho pohľadu neboli skôr žiadne. Nehádali sme sa, to si vyžaduje emocionálnu zaangažovanosť a pocit, že nám na tom druhom záleží. Mne sa s ním nechcelo hádať. Netušil som, ako to vnímal otec, on bol majstrom pretvárok. Aj on mal navonok všetko zorganizované a nič ho len tak nepoložilo. Ani ja a asi ani babka sme celkom netušili, čo sa deje v jeho hlave.

Zmlkla, odpila si z kávy, ktorá jej medzitým vychladla. Nápoj v ústach si prehadzovala z jednej strany na druhú, potom prehltila. Zapila vodou. Pozrela sa mi do očí. „Ale ty si už rozhodnutý, však? Inak by si tu takto nemlčal.“

„Som,“ odvetil som.

Prijala to mlčky. Čakala to. Vedela, že keď sa pre niečo rozhodnem, už je ťažké so mnou pohnúť. Možno by som ju sklamal zmenou postoja.

Angela Davisová sa narodila v roku 1944 v americkej Alabame. Po zavraždení Martina Luthera Kinga vstúpila do Komunistickej strany USA, zúčastňovala sa na protestných akciách a bola spojená s militantnou organizáciou Čierni panteri.

Na tú dobu a vtedajšiu Ameriku to nie je výnimočný príbeh. Hnutie za práva černochovo malo svoje radikálne odnože okolo

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Potlesk pre nikoho.***

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.